

T r u m a n

C a p o t e

. . .

Hidegvérrel

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2026

www.alexandra.hu • www.moobius.hu
www.europakiado.hu

A River Valley Farm gazdája, Herbert William Clutter, negyvennyolc éves volt, és egy életbiztosításhoz szükséges, nemrég elvégzett orvosi vizsgálat alapján makkegészségesnek tudhatta magát. Annak ellenére, hogy keret nélküli szemüveget viselt, és nem volt magasabb az átlagnál – nem egészen százhetvenöt centi –, Mr. Clutter kimondottan férfias benyomást keltett. Válla széles volt, haja még nem őszült, szögletes állú, magabiztos arca megőrizte kicsattanóan egészséges fiatalosságát, hófehér fogsora még mindig ép, olyan erős, hogy a diót is ketté tudta roppantani. Mindössze hatvan kilót nyomott, ugyanannyit, mint aznap, amikor elvégezte a Kansasi Egyetemet, ahol agrármérnöki diplomát szerzett. Nem volt olyan gazdag, mint Holcomb leggazdagabb lakója, Mr. Taylor Jones, az egyik szomszéd farmer. Mégis ő volt a közösség legismertebb polgára, kiemelkedő személyiség itt is, meg Garden Cityben, a közeli megyeszékhelyen is, ahol ő volt az elnöke a nemrég – nyolcezer dolláros költségvetésből – elkészült első metodista templom építkezési munkálatait irányító bizottságnak. Rendszerint ő elnökölt a Kansasi Mezőgazdasági Szervezetek kongresszusán, és a közép-nyugati mezőgazdászok

körében mindenütt tisztelettel emlegették a nevét, akárcsak né- mely hivatalban Washingtonban, ahol az Eisenhower-kormány- zat alatt a Szövetségi Mezőgazdasági Hitelbizottság tagja volt.

Mr. Clutter mindig pontosan tudta, mit vár a világtól, és azt többnyire meg is kapta. Bal kezén, amelynek egyik ujját egyszer leszakította egy mezőgazdasági gép, egyszerű aranygyűrűt viselt, immár negyedszázados szimbólumaként azzal a nővel kötött há- zasságának, akit mindenképpen feleségül kívánt venni: ez a Bon- nie Fox nevű félénk, vallásos, törekeny lány, egyik egyetemi évfolyamtársának húga, három évvel volt fiatalabb nála. Az asszony négy gyerekkel ajándékozta meg: három lánnyal, és végül egy fiúval. A legidősebb lány, Eveanna, már férjhez ment, és egy tíz hónapos fiúcska anyja volt. Illinois északi részén lakott, de gyak- ran ellátogatott Holcombba. Sőt: két héten belül ismét odavárták családjával együtt, szülei ugyanis azt tervezték, hogy a hálaadás napja alkalmából nagy összejövetelt rendeznek az egész Clutter nemzetség részvételével (a család német eredetű volt, az első be- vándorló Clutter – vagy Klotter, ahogy akkor írták a nevet – 1880-ban érkezett erre a földre); vagy ötven rokont hívtak már meg, és némelyiküknek olyan messziről kellett Holcombba utaz- nia, mint például a floridai Palatka. Beverly, az Eveanna után következő leány sem élt már a River Valley Farmon; a Kansas állambeli Kansas Cityben lakott, és ápolónői tanfolyamra járt. Beverly már régebben eljegyezte magát egy fiatal biológia szakos egyetemi hallgatóval, aki nagyon elnyerte apja tetszését; már ki is nyomtatták a meghívókat a karácsony hetére tervezett esküvőre. Így aztán odahaza már csak a fiú volt, Kenyon, aki tizenöt éves korára magasabb volt, mint Mr. Clutter, valamint egy esztendő- vel idősebb nővére, Nancy, Holcomb kedvence.

Családjával kapcsolatban Mr. Clutternek csak egyetlen komoly oka volt az aggodalomra: felesége egészségi állapota. Az asszony „ideges” volt, „kisebb rohamok” jöttek rá: efféle óvatos kifejezéseket szoktak használni, akik közel álltak hozzá. Nem mintha „szegény Bonnie bántalmái”-val kapcsolatban a legcsekélyebb mértékben is titok lett volna az igazság; mindenki tudta, hogy az utóbbi hat évben többször is kezelés alatt állt egy idegklinikán. De épp mostanában még ezen az árnyékos területen is megcsillant a napfény. Amikor Mrs. Clutter az előző szerdán kétheti kezelés után hazatért a wichitai Központi Wesley Klinikáról, ahová vissza szokott vonulni, alig hihető újságot hozott a férjének. Azt közölte vele boldogan, hogy betegségének oka, miként az orvostudomány végül is megállapította, nem a fejében, hanem a hátgerincében van: *testi* betegségről, csigolyaferdülésről van szó. Persze meg kell operáltatnia magát, de utána ismét „régí önmaga” lesz. Hát lehetséges volna: a feszült idegállapot, a visszavonulások, a zárt ajtó mögött párnába fojtott zokogás, mindez egy elferdült hátgerinc rovására írható? Ha igen, Mr. Clutter őszinte szívvel mondhat áldást, ha majd szólásra emelkedik hálaadás napján az asztalnál.

Mr. Clutter napja rendes körülmények között fél hétkor kezdődött; tejes vödörök csörömpölése és a vödöröket hozó fiúk – egy Vic Irsik nevű napszámos két fiának – sustorgása szokta fölébreszteni. Ma azonban tovább időzött az ágyban, nem ébredt föl Vic Irsik fiainak érkezésére és távozására, tudniillik az előző este – péntek, 13-a – fárasztó volt, bár ugyanakkor szívderítő is. Föltámadt Bonnie „régí énje”; mintha ízelítőt akart volna adni a normális életből, nemsokára visszatérő életkedvéből, az asszony kirúszozta az ajkát, gondosan frizurát csinált, fölvet-

te egyik új ruháját, és elkísérte férjét a holcombi iskolába, ahol megtapsolták a diákok előadásában a *Tom Sawyer*-t, amelyben Nancy játszotta Becky Thatchert. Mr. Clutter boldog volt, hogy Bonnie megjelent a nyilvánosság előtt, idegesen, de azért mosolyogva elbeszélgetett néhány emberrel. Mind a ketten büszkék voltak Nancyre, aki remek alakítást nyújtott, pontosan tudta a szerepét, és a megjelenése! Apja meg is mondta, amikor gratulált neki a kulisszák mögött: – Gyönyörű vagy, drágám, igazi déli szépség. – Mire aztán Nancy úgy is viselkedett: pukedlit vágott az abroncsos szoknyában, és megkérdezte, beautózhath-e Garden Citybe. Az Állami Filmszínház fél tizenkettőkor *rendkívüli* előadást tart, péntek és tizenharmadika alkalmából *Horror Show*-t ad, és Nancy *minden* barátnője elmegy az előadásra. Más körülmények közt Mr. Clutter megtagadta volna a kérést. Törvényei betartását szigorúan megkövetelte, és e törvények közül az egyik így szólt: Nancynek – és Kenyonnak is – hét közben este tíz órára, szombaton pedig éjfélre otthon kell lennie. Ezúttal azonban – ellágyulva az este nagyszerű eseményeitől – a beleegyezését adta. És Nancy hajnali kettő körül tért haza. Apja meghallotta, amikor megjött, és behívta magához, mert – noha nem az a fajta ember volt, aki kiabálni szokott – bizonyos dolgokat kerelés nélkül meg kellett mondania a lánynak, és közlendői nem is annyira a kései időpontra vonatkoztak, mint inkább a fiatalemberre, aki Nancyt hazahozta a kocsiján: az iskola egyik kosárlabdasztrájerja, Bobby Ruppra.

Mr. Clutter szerette Bobbyt, és korához képest (tizenhét éves volt) nagyon megbízhatónak és jól neveltnek tartotta; csakhogy Nancy három éve, amióta megengedték, hogy „fiúkkal járjon”, annak ellenére, hogy kapós és csinos volt, rajta kívül senki mással

nem járt sehová, és ez Mr. Clutternek – noha tudomásul vette, hogy a fiatalok közt ma már nemzeti szokás lett párokat alkotni, „együtt járni” és „jeggyűrűt” viselni – sehogy sem tetszett, különösen mióta, nem is olyan régen, csókolózáson kapta lányát és a Rupp fiút. Akkor azt tanácsolta a lánynak, hogy ne találkozzon „olyan sűrűn Bobbyval”, és egyúttal felhívta rá a figyelmét, hogy most a lassú visszavonulás kevésbé lesz fájdalmas, mint később a hirtelen szakítás – mert, mint mondta, végül úgyis el kell válniuk. A Rupp család római katolikus volt, Clutterék meg metodisták, márpedig ez olyan tény, amelynek önmagában is elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy véget vessen minden esetleges ábrándozásuknak, hogy egyszer majd összeházasodnak. Nancy *akkor* okosan viselkedett – mindenesetre nem vitatkozott –, most pedig Mr. Clutternek – mielőtt jó éjszakát kívánt volna a lánynak – sikerült kicsikarnia belőle az ígéretet, hogy fokozatosan szakítani fog Bobbyval.

Az eset miatt Mr. Clutter sajnos mégis kénytelen volt a szokottnál – vagyis tizenegy óránál – sokkal később lefeküdni. Következésképpen szombaton, 1959. november 14-én, jóval hét után ébredt föl. Felesége mindig addig aludt, ameddig csak tudott. Mr. Clutter ennek ellenére nem félt, hogy fölébreszti, miközben megborotválkozik, lezuhanyozik, és belebújik szövetnadrágjába, bőrzekéjébe – amelyet a marhahajcsárok viselnek – és puha lovaglósizmájába; nem közös hálószobában aludtak. Mr. Clutter évek óta egyedül aludt a ház – egyemeletes, tizennégy szobás, favázás téglapépület – földszintjén, a nagy hálószobában. Noha Mrs. Clutter ennek a szobának a szekrényeiben tartotta ruháit, néhány szépségápoló szerét meg tömérdek orvosságát pedig a mellette levő kék csempés, üvegtéglás fürdőszobában, tulaj-

donképpen végleg átköltözött Eveanna egykori hálószobájába, amely, mint Nancy és Kenyon szobája is, az emeleten volt.

A ház – amelyet nagyrészt Mr. Clutter tervezett, és ezzel bebizonyította, hogy megfontolt, józan, ha nem is különösen dekoratív hajlamú építész – 1948-ban épült, negyvenezer dollárért. (Jelenlegi forgalmi értéke hatvanezer dollár volt.) A hosszú folyosóra emlékeztető, kínai szilfákkal szegélyezett, árnyékos kocsi-beálló végén, széles, gondosan ápolt csillagpázsiton álló csinos fehér ház nagyon imponált a holcombiaknak, olyan hely volt, amelyre ujjal mutogattak. Ami a berendezését illeti: süppedős, mutatósan elrendezett borvörös szőnyegek borították a padlót, itt-ott eltakarva a fényesre lakkozott, nyikorgó parkettát; a nappaliban bolyhos, csillogó ezüstszálakkal átszőtt huzattal borított, hatalmas, modern heverő állt; a reggelizőfülkében kék-fehér műanyaggal bevont padka foglalta el a főhelyet. Mr. és Mrs. Clutter az effajta bútorokat szerették, mint legtöbb ismerősük, akiknek az otthona nagyjából ugyanígy volt berendezve.

Egy bejárónőn kívül, aki csak hétköznaponként jelent meg náluk, Clutterék nem tartottak cselédet, így aztán felesége betegsége és két idősebbik lánya elköltözése óta Mr. Clutter szükségből megtanult főzni; a családnak vagy ő, vagy Nancy – persze elsősorban Nancy – készített ebédet és vacsorát. Mr. Clutter élvezte ezt a munkát, és remekül csinálta: egész Kansasban nem akadt asszony, aki jobb kovászos kenyeret tudott sütni, és híres kókuszos süteménye elsőnek kelt el a jótékony célú vásárokon. Ő maga nem volt nagyevő, sőt farmertársaival ellentétben, inkább a spártai reggeliket kedvelte. Ezen a reggelen is beérte egy almával meg egy pohár tejjel; kávé vagy teát ugyanis soha nem ivott, megszokta, hogy hideg étellel kezdje a napot. Az igazság

az, hogy ellene volt minden izgatószernek, bármilyen enyhe is. Nem dohányzott, és persze nem is ivott, még csak nem is tudta, milyen íze van az alkoholnak, és hajlamos volt kerülni azokat, akik tudták. Ez a körülmény nem szűkítette le annyira ismeretségi körét, mint föltételezhette volna az ember, ennek a körnek a magvát ugyanis Garden City első methodista egyházközségének a tagjai alkották, és az összesen ezerhétszáz főből álló gyülekezet legnagyobb része legalább annyira absztinens volt, amennyire Mr. Clutter szerette volna. Jóllehet gondosan ügyelt rá, nehogy nézeteivel másoknak terhére legyen, és birodalma határain kívül látszólag tartózkodott mindenféle bírálattól, családjá körén belül és a River Valley Farm alkalmazottai közt szigorúan érvényt szerzett e nézeteknek. – Szokott inni? – ez volt az első kérdés ahhoz, aki munkát keresett, és még ha tagadó választ kapott is, az illetőnek alá kellett írnia egy olyan záradékot tartalmazó munkaszerződést, amely szerint a megállapodás azonnal érvényét veszti, ha rájönnek, hogy az alkalmazott „alkoholt rejteget”. Egyik barátja, az öreg Lynn Russell egyszer meg is mondta neki:

– Szívtelen vagy, Herb. Fogadni mernék, hogy ha rajtakapnád valamelyik béresedet, hogy iszik, kirúgnád. És az sem izgatna, hogy a családjá éhen döglük.

Alighanem ez volt az egyetlen bírálat, amellyel Mr. Cluttert mint munkaadót illették. Egyébként mindenki tudta, hogy higgadt, jószívű ember, magas béreket fizet, és gyakran osztogat jutalmakat; azoknak, akik nála dolgoztak – néha tizennyolc munkása is volt –, nem sok okuk volt panaszra.

Miután megitta a pohár tejet, és föltett egy gyapjúval bélelt sapkát, Mr. Clutter fogta az almáját, és elindult reggeli körsétájára. Eszményi idő volt az almaevésre; vakítóan fehér napfény

áradt a kristálytisza égről, keleti szél zizegett a kínai szilfák utolsó leveleit, de nem szakította le őket. Nyugat-Kansast az őszi kárpótolja a csapásokért, amelyekkel a többi évszak sújtja: a coloradói metsző téli szelekért, meg a derékig érő hóért, amelyben elpusztulnak a juhok; a tavaszi lucokért meg a furcsa, talajmenti ködökért; és a nyárért, amikor még a varjak is igyekeznek megbújni a bágyadt árnyékban, és a végtelen sárga kalásztenger borzasan perzselődik a napon. Aztán, szeptember múltán, megint változik az idő, megérkezik a vénasszonyok nyara, amely néha karácsonyig eltart. Miközben Mr. Clutter elmerülten szemlélte az őszenek ezt a fenséges pillanatát, melléje csatlakozott egy korcs juhászcutya, és együtt ballagtak tovább a karám felé, amely a farmon levő három csűr egyike mellett terült el.

Az egyik csűr óriási, félhenger alakú katonai barakk volt, színültig tele maggal – nyugati cirokkal –, egy másik csűrben pedig sötét, átható szagú kölesdomb púposodott, ami tekintélyes összeget, százezer dollárt ért. Ez az összeg egymagában majdnem négyezer százalékkal magasabb volt, mint Mr. Clutter teljes jövedelme 1934-ben, vagyis abban az esztendőben, amikor feleségül vette Bonnie Foxot, és szülővárosukból, a Kansas állambeli Rozelből átköltözött vele Garden Citybe, ahol Finney megye mezőgazdasági felügyelőjének helyetteseként kapott állást. Jellemző módon csupán hét hónapra volt szüksége, hogy előléptessék, azaz átvegye főnöke munkakörét. Azok az esztendők, amíg ezen a poszton dolgozott – 1935-től 1939-ig –, a legaszályosabb, legnyomorúságosabb évek voltak, amelyeket az a vidék a fehér ember letelepedése óta megért, és a fiatal Herb Clutter, aki elég képzett volt, hogy lépést tudjon tartani a korszerű agrotechnika fejlődésével, igen alkalmasnak bizonyult rá, hogy a közvetítő

szerepét játssza a kormány és az elcsüggedt farmerek közt; az utóbbiak feltétlenül nagy hasznát vehették a rokonszenves fiatalember optimizmusának és szaktanácsainak, aki láthatólag értette a dolgát. Csakhogy nem azt csinálta, amit szeretett volna; farmer fia lévén, kezdettől fogva az volt a célja, hogy saját birtokán gazdálkodjon. Miután számot vetett önmagával, négy év múlva leköszönt a megyei felügyelői állásról, és kölcsönpénzen bérelt földön megalapította – kezdetleges formában – a River Valley Farmot. (A név első felét a közelben kanyargó Arkansas folyó tette indokolttá, a másik felét azonban semmi esetre sem indokolta semmiféle völgy.)* Olyan kísérlet volt ez, amelyet a Finney megyei konzervatívok közül sokan mosolyogva figyeltek, mintha azt akarták volna mondani: „Most mutasd meg, mit tudsz!” Ezek a tapasztalt rókák előzőleg szívesen csipkedték a fiatal megyei felügyelőt egyetemen szerzett ismeretei miatt: – Jó, jó, Herb. Te mindig tudod, mit volna a legokosabb csinálni a más földjén. Ültess ezt! Művelj teraszosan azt! Másként beszélnél, ha a te földedről volna szó!

Tévedtek. Az új gazda kísérletei sikerültek, méghozzá részben azért, mert az első években napi tizennyolc órát dolgozott. Kudarok is érték: kétszer a búza mondott csődöt, egyik télen pedig több száz juha pusztult el egy hóviharban. De tíz év elteltével Mr. Clutter birtoka már több mint nyolcszáz hold olyan földből állt, amely a sajátja volt, további háromezret meg bérben művelt meg. Ez pedig már, miként farmertársai is elismerték, „elég csinos kis földdarab” volt. Búza, köles, minőségi takarmánymagvak: ezek voltak azok a gabonafélék, amelyekről a farm jö-

* River – folyó; valley – völgy (a szerk.)

vedelmezősége függött. Jelentős volt az állatállomány is: a juh és különösen a szarvasmarha. Egy több száz herefordiból álló nyáj viselte a Clutter-billogot, noha ezt nem is sejtette volna az ember, látva, milyen kevés jószág van a karámban, amelyet a beteg ökröknek, néhány tejelő tehénnek, Nancy macskáinak és Babe-nek, a család kedvencének, az öreg, kövér igáslónak tartottak fenn, amelyik sose tiltakozott ellene, hogy széles hátán megsétáltasson három-négy gyereket.

Mr. Clutter most megetette az almacsutkát Babe-bel, és hangoosan jó reggelt kívánt Alfred Stoeckleinnek, aki éppen a hulladékot gereblyézte össze a karámban. A férfi volt az egyetlen alkalmazott, aki a farmon lakott. A Stoecklein házaspár és három gyereke a főépülettől nem egészen száz méterre élt egy házban; rajtuk kívül Clutteréknak majd' egy kilométeres körzetben nem volt szomszédjuk. Stoecklein, hosszú arcú férfi, hosszú, barna lófogakkal, megkérdezte:

– Tervez valami fontos melót mára? Merthogy betegünk van. A kicsi. Én meg az asszony majdnem egész éccaka ott virrasztotunk a kislány mellett. Gondoltam, elviszem a' orvoshoz.

Mire Mr. Clutter kifejezésre juttatta együttérzését, és azt mondta, hogy feltétlenül vegye csak ki a délelőttöt, és tudassa, ha ő vagy a felesége segíthetnének valamiben. Aztán az előtte nyargaló kutya nyomában elindult délnek, a most már sárgásbarna szántóföldek felé, amelyeken aranszínben csillogott az aratás után ott maradt szalma.

Ebben az irányban van a folyó, és a part mentén gyümölcsös terület el: őszibarack, körte, cseresznye meg alma. Ötven évvel ezelőtt a helybeliek emlékezete szerint egyetlen favágónak mindössze tíz perc kellett volna hozzá, hogy Nyugat-Kansas valamennyi

fáját kidöntse. Általában még ma is csak nyárfát és kínai szilfát ültetnek: évelő növények, a kaktusz közönyével viselik el a szárazságot. De, ahogy Mr. Clutter gyakran megjegyezte: „Csak néhány centivel több eső kellene, és ez a vidék Paradicsom lenne: valóságos földi Éden.” A folyóparton nevelgetett kis gyümölcsös kísérlet volt: megpróbált létrehozni – eső ide, eső oda – egy tenyérnyi Paradicsomot, zöld, almaillatú Édent, amelyről annyit álmodozott. A felesége mondta egyszer: „A férjem többet törődik ezekkel a fákkal, mint a gyerekeivel”, és Holcombban mindenki emlékezett még arra a napra, amikor egy kis repülőgép, amelynek a motorja fölmondta a szolgálatot, az őszibarackfák közé zuhant. „Herb őrjöngött! Már azt hittük, meg kell kötözni. Még forgott a légszűrő, de ő már megindította a kártérítési pert a pilóta ellen.”

Mr. Clutter keresztülvágott a gyümölcsösön, és tovább folytatta útját a folyó mentén, amely ezen a szakaszon sekély volt, tele kis szigetekkel, a meder közepén selymes puha homokpadokkal, amelyekre régmúlt vasárnapokon, kánikulai ünnepeken, amikor Bonnie-nak még „volt kedve szórakozni”, átcipeltek néhány elemózsiás kosarat, és egész délutánokat töltött ott együtt a család, lesve, mikor rándul meg a horgászboton a zsinagóga vége. Mr. Clutter ritkán találkozott hívatlan vendégekkel a birtokán, ami több mint két kilométerre feküdt az országúttól, alig járt ösvényeken lehetett megközelíteni, egyszóval nem olyan hely volt, amelyet idegenek csak úgy véletlenül felfedeznek. Most azonban váratlanul egész csomó idegen bukkant fel, és Teddy, a kutya, fenyegető morgással rohant előre. Csakhogy Teddynak volt egy furcsa tulajdonsága. Igaz, hogy jó házőrző volt, éber, mindig kész pokoli lármát csapni, vitézségének mégis volt egy szépségghi-

bája: ha puskát látott, mint most is – mert a hívatlan vendégek-nél fegyver volt –, leszegte a fejét, és behúzta a farkát. Senki sem értette, miért, mert senki sem ismerte a múltját, azonkívül, hogy kóbor kutya volt, és Kenyon évekkal ezelőtt szedte föl valahol. A látogatókról kiderült, hogy öten vannak, oklahomai fácánvadászok. A kansasi fácánszezon – nevezetes novemberi esemény – tömegével vonzza a sportembereket a szomszédos államokból, az előző hét folyamán is regimentszámra parádéztak a skót sapkás vadászok az őszi földeken, a sörétes puskák sortüzei egymás után verték föl és szedték le a szemén hízott madarak hatalmas, aranyszínű rajait. A szokás az, hogy a vadászoknak – ha nem meghívott vendégek – kötelességük bizonyos illetéket fizetni a birtokosnak, amiért az megengedi, hogy a földjein űzőbe vehessék zsákmányukat; amikor azonban az oklahomaiak följajlották, hogy megváltják a vadászati jogot, Mr. Clutter csak mosolygott.

– Nem vagyok én olyan szegény, amilyennek látszom – mondta. – Rajta, lőjenek, amennyit csak tudnak! – És ezzel megérintette sapkája ellenzőjét, aztán elindult hazafelé, hogy hozzá-lásson napi teendőihez. Nem tudta, hogy ez lesz az utolsó napja.